

הקהילה המקוונת, הקהילה המקומית והקשר ביניהן

השפעת האינטרנט על הקהילה נמצאת במוקד הפולמוס בקרב חוקרים ומקבלי החלטות. במהלך הוויכוח נשמעות הדעות הבאות:

- האינטרנט מחליש את הקהילה. משתמשי רשתות אינטרנטיות שקועים במרחב המקוון ומזניחים את הקהילה המקומית.
- האינטרנט מחזק את הקהילה. הקשרים המקומיים הבין-אישיים מתחזקים הודות לקיום האינטרנט וטכנולוגיות המידע (כגון, אפשרות של קשר במיילים ורשתות חברתיות בנוסף למגע פנים אל פנים).
- האינטרנט מעצב את הקהילה. הקישוריות של הרשתות האינטרנטיות מסייעות לפתח קהילות על פי תחומי עניין ואינטרסים משותפים.

בחברה המערבית המונח 'קהילה' נתפס בדרך כלל בהקשר המקומי. קהילה קשורה לכידות של תושבי המקום; החברה המסורתית הייתה חברה מבוססת קהילה, שבה הקשרים העיקריים של האנשים היו עם בני קבוצתם, יהיו אלה חברי אותה גילדה מקצועית, תושבי אותו מקום, בני אותה משפחה מורחבת. אלה היו קהילות סגורות, כאשר הקשר בין קהילות שונות, הנוצרות על פי קריטריון זהה, היה מועט וחלש. הקבוצות הללו סיפקו מסגרת מוגדרת היטב והירכית להכללה ולכלל אינטראקציה בין-אישית.

לאחר המהפכה התעשייתית ובמיוחד במחצית השנייה של המאה ה-20, שינויים חברתיים, פוליטיים ותרבותיים מרחיקי לכת, שהעמיקו קשרים בין חברי קבוצות שונות, אמצעי תקשורת ותחבורה מפותחים, כמו גם תהליכי דמוקרטיזציה בחברה המערבית, כל אלה הביאו ליצירת קשרים קהילתיים בין אנשים המרוחקים במובן הפיסי. המונח 'קהילה' קיבל משמעות של רשת קשרים בין-אישיים המעניקה תמיכה, מידע, תחושת שייכות וזהות חברתית לחבריה, כאשר כל אחד יכול להיות שייך לקהילות שונות ומגוונות.

ניתן לראות, אפוא, כי הופעת האינטרנט וטכנולוגיות המידע המפותחות לא שינו באופן מהותי, אך האיצו את התהליכים המתרחשים בחברה המערבית. לא נכון לראות את היחס שבין הסביבה המקוונת לסביבה הממשית באור דיכוטומי. יש לראות את הפעילויות ברשת האינטרנט כמוטמעות בשגרת חיי היום-יום ומשלימות את הפעילויות אופ-ליין שאליהן הן קשורות באופן הדוק. מחקרים שנערכו בקנדה, בארצות הברית ובמדינות נוספות מראים, כי מתן גישה לאינטרנט המהיר לא פגע ברשת הקשרים המקומיים והמרוחקים שהיו למשתמשי האינטרנט, אלא דרך התקשורת החדשה התווספה אל רשת הקשרים הקיימים ועיבתה אותה. מתברר כי שימוש באינטרנט אינו מבריח תושבים מהקהילה המקומית, כאשר המגעים המנוהלים באמצעות טכנולוגיית מידע מתקדמת מתווספים לאלה המתקיימים בטלפון או פנים-אל-פנים. נמצא כי שימוש תדיר באינטרנט מעלה את הסיכוי להתחברות לקהילות מקוונות, אך אינו פוגע בתחושת הקהילתיות הכללית ואינו משפיע כלל על הנכונות לחברות בקהילות אופ-ליין. מחקרים מראים, כי שימוש תדיר באינטרנט מביא ל'גלוקליזציה' - פיתוח קשרים רחוקים ביחד עם הקשרים המקומיים, תוך אינטראקציה ביניהם.

לאורך העשורים האחרונים החברה המערבית נעה לכיוון 'האינדיווידואליזם המרושת'. הופעת האינטרנט אינה מהווה גורם מהפכני אלא גורם המאיץ והמחזק את המגמות החברתיות והתרבותיות הקיימות ממילא. המערכות החברתיות שלנו הופכות לפחות היררכיות וליותר מרושתות, כאשר כל אחד נמצא באינטראקציה בין-אישית במספר רב של קבוצות וקהילות, מה שמחזק לא רק את ההון החברתי המלכד אלא גם את ההון החברתי המגשר. המאפיינים העיקריים של רשת האינטרנט, כמו גמישות, התחברות קלה וקישוריות מחזקים את מיקומו של האינדיווידואליזם המרושת כבסיס למסגרת הקהילתית החדשה. רשתות חברתיות מעלות דרישות בתקשורת המרושתת ומטפחות את המעבר מחברה מבוססת קבוצות לחברה מבוססת רשתות.

עם זאת, חשוב להדגיש, כי גם התכונות של החברה המרושתת משתנות ככל שטכנולוגיות המידע מתקדמות, נפוצות ומשתכללות. הקלות שבה ניתן ליצור קהילות חדשות בסביבה המקוונת גורמת ליצירת קהילות אישיות רבות. מאפייני הקהילות עוברים שינוי רדיקלי, קהילה מודרנית היא גמישה יותר ומותאמת יותר לכל אחד מחבריה מאשר הקהילה המסורתית. למעשה, כל אחד מנהל רשת קהילות איתן הוא חש הזדהות ונע בין קהילה לקהילה, בין זהות לזהות.

התקציר מבוסס על המאמר:

Wellman, B., Boase, J., & Chen, W. (2002). The networked nature of community: Online and offline. *It & Society*, 1(1), 151-165.